УДК: 784-043.2:159.942.5-052(045)

https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10(16)-518-528

Волошин Петро Миколайович кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва, Заслужений працівник культури України**,** Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини**,** м.Умань https://orcid.org/0000-0002-6235-8003

ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО, ЯК ЗАСІБ САМОВИРАЖЕННЯ ТА РЕЛАКСОТЕРАПІЇ: ВПЛИВ ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАННЯ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН СЛУХАЧІВ

Анотація. Актуальність дослідження проблеми самовираження та релаксотерапії за допомогою вокального мистецтва обумовлена його специфікою, змістом і роллю в житті окремої особистості та соціуму. Співоча практика служить засобом культурної передачі інформації за допомогою звукових образів і концепцій. Вона дозволяє людині у художній формі поділитися багатогранним світом властивих їй емоцій, почуттів, переживань, як реакцією на навколишній світ. Одночасно з цим, вокальна музика виявляється засобом лікувального впливу на внутрішній стан людей та їх здоров'я в цілому. Цей факт визначив мету публікації, яка полягає у тому, щоб висвітлити співочу сферу як складний комплексний феномен, та механізми впливу вокального мистецтва на емоційний стан слухачів. Методи вивчення проблеми представлені такими видами, як: аналіз; порівняльна характеристика; синтез. В результаті дослідження було виявлено провідні компоненти вокального мистецтва, їх характер, зміст, значущість й функції у контексті творчого самовираження та діалогу між виконавцями і аудиторією. Підсумком вивчення проблеми стали висновки про цілу низку аспектів співочої діяльності, їх важливості, взаємопов'язаності та взаємодії між собою, а також про оптимальний варіант вокального мистецтва, що сприяє гармонізації свідомості, поліпшенню фізичного стану, збагаченню сучасного слухача інтелектуальне і духовно. Наукова новизна статті обумовлена тим фактом, що самовираження та релаксотерапія розглядаються як компоненти вокального мистецтва в якості складної цілісної системи. Практична значущість запропонованої розробки визначається потребою її матеріалів, як у музичній педагогічній практиці, та й вокальної виконавчої діяльності. Перспективи для подальших досліджень цієї проблеми полягають у безперервному оновленні змісту та форматів транслювання вокальної музики. Її інтонаційний та ритмічний фонди, які зазнають протягом багатовікової

історії музичної культури зміни, трансформацію й модернізацію, забезпечують для вчених широкі можливості що до відкрить у сфері співочої діяльності та її впливу на слухача.

Ключові слова: мелодизація інтонацій; темброві фарби; пісенний жанр; стилістичний напрямок; ладова модель; темперамент співака.

Voloshyn Petro Mykolayovych Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Musicology and Vocal and Choral Art, Honored Worker of Culture of Ukraine, Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna**,** Uman, https://orcid.org/0000-0002-6235-8003

VOCAL ART AS A MEANS OF SELF-EXPRESSION AND RELAXOTHERAPY: THE INFLUENCE OF VOCAL PERFORMANCE ON THE EMOTIONAL STATE OF THE LISTENER.

Abstract. The problem of self-expression and relaxation therapy with the help of vocal art has great importance in contemporary culture. This fact is determined by its specificity, content and role in the life of an individual and society. Practice of singing serves as a means of cultural transmission of information with the help of sound images and concepts. It allows a person to share the multifaceted world of emotions, feelings, and experiences peculiar to him in an artistic form, as a reaction to the surrounding world. At the same time, vocal music is a means of therapeutic influence on the internal state of people and their health as a whole. This fact determined the purpose of the publication, which is to highlight the singing sphere as a complex phenomenon. There were also open mechanisms of influence of vocal art on the emotional state of listeners. Methods of studying the problem are represented by follow types: analysis; comparative characteristics; synthesis. As a result of the research, the leading components of vocal art, their nature, content, significance and functions in the context of creative self-expression and dialogue between performers and the audience were revealed. The result of the study of the problem was conclusions about a number of aspects of singing activity, their importance, interrelationship and interaction with each other, as well as about the optimal version of vocal art, which contributes to the harmonization of consciousness, improvement of physical condition, enrichment of the modern listener intellectually and spiritually. The scientific novelty of the article is due to the fact that self-expression and relaxation therapy are considered as components of vocal art as a single complex system. The practical significance of the proposed development is determined by the need for its materials, both in musical pedagogical practice and in vocal performance. Prospects for further research on this problem lie

in the continuous updating of the content and formats of vocal music broadcasting. Its intonation and rhythmic arsenal, which undergo changes, transformation and modernization during the centuries-long history of musical culture, provide scientists with wide opportunities for discoveries in the field of singing activity and its influence on the listener.

Keywords: melodic forms of intonations; tone colours; song genre; stylistic direction; modal model; singer's temperament.

Постановка проблеми. Питання самовираження та релаксації за допомогою співочої творчості є складним феноменом музичної культури. Він існує протягом усієї історії людства, оскільки пов'язаний із проявами його природних рис темпераменту, психологічного стану, реакцій на навколишній світ та якостей його сприйняття. Вокальна музика передбачає наявність кількох основних блоків своєї реалізації: створення, виконання та сприйняття. Таким чином, звернення до цієї теми та її дослідження у запропонованій публікації обумовлені необхідністю висвітлення провідних компонентів впливу співочого мистецтва на аудиторію та аспектів, що зумовлюють його ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вченими різних країн вивчаються окремі аспекти проблеми вокального мистецтва як способу самовираження та релаксотерапії, а також його впливу на слухачів. Так, І. Бобул відзначає глибокий взаємозв'язок естрадної пісні та сучасних запитів соціуму. Вчений розкриває важливість тенденцій до створення якісного репертуару популярної музики, наповненого змістом та багатогранними концепціями. Цей підхід зможе заповнити потреби естетичного та духовного прогресу у суспільстві (Bobul, 2021).

О. Руденко досліджує основні етапи становлення унікальної вокальної школи України. Фахівець фокусує увагу на впливі високо духовних якостей та професіоналізму представників академічної співочої традиції по відношенню до слухачів. Він висвітлює їхню роль у подальшому розвитку, оновленні та збагаченні досягнень у сфері співочої майстерності (Rudenko, 2018).

Т. Самая наголошує на необхідності адаптації естрадного вокального виконавства в контексті національного мислення, а також унікальної культури України. Автор приходить до висновку про значущість змістовної частини пісень зазначеного напряму, що сприяє виявленню їх унікальності та незалежності від комерційних форматів, що диктуються сферою шоу-бізнесу (Samaya, 2016).

К. Дьомін, вивчаючи природу вокального співу, його потенціал, та вплив на стан людини, прийшов до низки висновків. Музика (її окремі звуки), на його думку, має в собі потужний потік енергії (вібрація певної частоти); вокальна

практика в цілому впливає позитивно на психологічний та фізичний стан особистості (реалізує оздоровчу дію); мета конструктивного впливу на аудиторію процесів виконання творів співаком формує не тільки його професійну майстерність, але й чіткість транслювання матеріалу й емоційність (душевність); високочастотний гармонійний спів сприяє вібраціям і резонансу кісток і черепної порожнини людини, що сприяє оздоровленню слухачів; практика ансамблевого та хорового виконавства робить життя взагалі більш довгим, підвищує його якість; присутність пісенного мистецтва, як цілісної системи в контексті сучасної освіти стає необхідною для формування кадрів високого рівня (Dyomin, 2023).

Н. Дрожжина та група вчених розглядають перспективи розвитку вокального мистецтва (зокрема, естрадного напрямку) в контексті сучасних інформаційних технологій. Воно трактується як комплексний соціально-культурний феномен, що концентрує в собі духовну, інтелектуальну, матеріальну спадщину попередніх епох, поколінь, та, одночасно, відкриває можливість реалізації індивідуальної концепції, яка поєднує в собі оригінальність стилю, жанрів, творчих аспектів (Drozhzhina, Yeroshenko, Davydov, Shchepakin, 2022).

Як свідчить Сяо Тун Го, практика вокального виконавства активізує серцево-дихальну систему, сприяючи зміцненню м'язів всього голосового апарату та ефективності дихальних процесів діяльності співака загалом. Згідно з висновками фахівця, вона цілюще впливає на стан фізичного здоров'я, оскільки підвищує рівень окситоцину, імуноглобуліну *А* та ендорфінів в організмі, що створює відчуття радісного позитивного настрою у людини (XiaoTong Guo, 2022).

Сьюзан Дж. Саммерс зазначає той факт, що спів перетворює людей різного віку, професій темпераменту, розкриваючи позитивні якості їх природи. Для особистості, на її думку, важливо почути та визначити властивий тільки їй голос, зі спектром його неповторних характеристик та практикувати вокальну діяльність (у тому числі на рівні аматора) (Susan G. Summers, 2014).

Патрік Н. Юслін та Петрі Лаукка висвітлюють одну з актуальних функцій вокальної музики. Як свідчать вчені, вона служить засобом посилення виразних ефектів людської мови, перетворюючи емоції на звукові символи, ширше – образи та картини. Фахівці констатують той факт, що співак передає свої почуття слухачам, використовуючи певний акустичний код, пов'язаний безпосередньо із властивою кожній людині програмою їхнього голосового оформлення (Patrik N. Juslin and Petri Laukka, 2003).

М. Гунко наголошує на важливості оптимізації процесів професійного становлення та розвитку вокаліста, як для його творчого самовираження, так і ефективного впливу на слухачів його виконавської практики. Фахівець

досліджує фактори, що сприяють реалізації даної концепції і підкреслює значущість виконавчої надійності з боку викладачів та студентів (Gunko, 2013).

Встановлено також безпосередній зв'язок між типом особистості людини та її музичними смаками, уподобаннями. Відомо те, що на характер людей, специфіку сприйняття ними навколишнього світу впливає зміст та емоційні складові музики, що вони слухають (зокрема зразки вокальної творчості) (CalypsoRoom Editorial Team, 2023).

Однак усі названі вище дослідження висвітлюють одну з граней цієї проблеми. Вона все ще потребує комплексного освітлення. Спроба його здійснити реалізується в цій статті.

Мета статті. Метою статті є висвітлення проблеми вокального мистецтва як способу самовираження та релаксації. Завдання запропонованої публікації полягають у визначенні механізмів транслювання культури співу взагалі, взаємодії виконавців та слухачів, а також аспектів впливу співочої практики на стан людини. Вони також полягають у виявленні оптимального типу вокальної музики, яка пробуджує естетичне сприйняття її зразків, духовне наповнення та інтелектуальну активність особистості, її позитивний настрій.

Виклад основного матеріалу. Вокальне мистецтво є багатогранним феноменом багатовікової музичної культури. За допомогою малюнка (фігури) 1 розкривається спектр його властивостей.

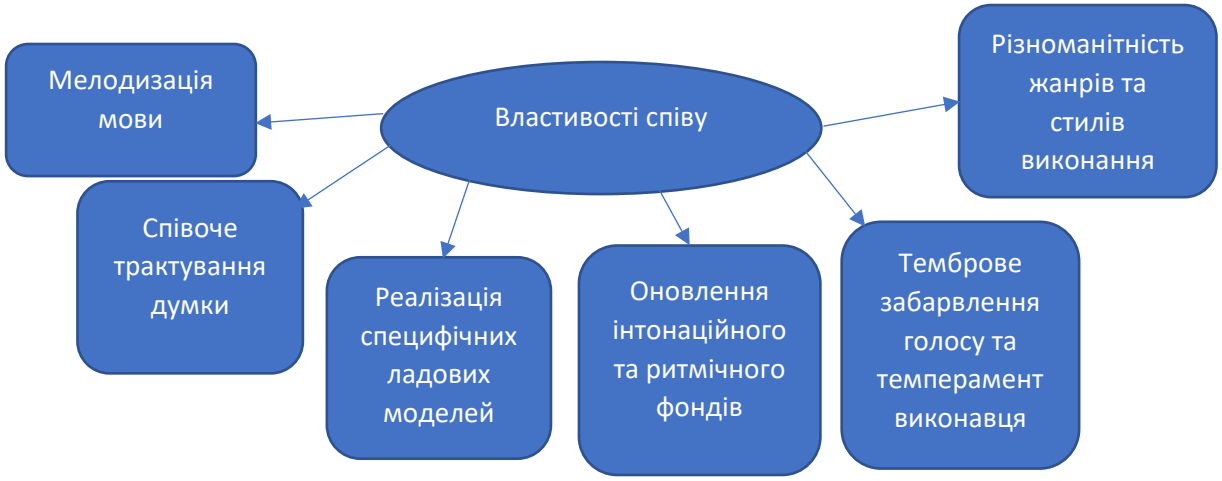

Рис. (фігура) 1. *Властивості співу, як явища художньої практики*

Мелодизація інтонації це фундамент вокального самовираження, який сприяє перетворенню мови у музичне мистецтво. Існує велика кількість і різнобарв'я моделей співочого оформлення слів, речень. Музичне (вокальне) відображення ідей, образів та настроїв літературного тексту відкриває невідомі його грані, допомагає глибше розкрити зміст, розшифрувати

унікальний підтекст. Спів, також, є віддзеркаленням самобутньої ладової системи, яка народжується та формується в умовах різних етносів світу. Це сприяє реалізації неповторного культурного менталітету кожної нації. Вокальне виконавство виступає і як середовище, відкрите для модернізації інтонаційно-ритмічного арсеналу, який вже існує. Воно транслює багатий спектр тембрових фарб, темпераментів, що належать співакам. Йому властива здатність проявиться у різних жанрових та стилістичних напрямках музичної історії.

Серед названих компонентів вокального мистецтва є декілька тих, що віддзеркалюють сфери, в яких найбільш об'ємне та яскраве реалізується процес самовираження людини. Це співоче трактування думки, оновлення інтонаційного та ритмічного фондів, темперамент виконавця. Іноді вони перетворюються в імпровізацію (малюнок 2). Таким чином, виконавець стає автором власної інтерпретації.

Рис. (фігура) 2. *Аспекти самовираження людини*

Слід підкреслити те, що певна кількість компонентів вокального співу служить фундаментом ефективної релаксотерапії (малюнок 3). Мелодизація мови, співоче трактування думки, реалізація специфічних ладових моделей допомагають людині передати воістину необмежений спектр емоцій способом, який зберігає її здоров'я на фізичному (активація діяльності легень) та психологічному (очищення свідомості) рівнях і водночас звільняє від накопичення негативних елементів (переживання та думки).

Рис. (фігура) 3. *Напрямки релаксотерапії в контексті вокального мистецтва*

Вплив на емоційний стан слухачів відбувається завдяки таким компонентам, як специфічна ладова модель; унікальність, сучасність інтонаційного та ритмічного планів; темброва фарба голосу; жанр та стиль, в яких виконується вокальна музика (малюнок 4).

Рис. (фігура) 4. *Компоненти впливу вокальної творчості на аудиторію*

Дослідження специфіки впливу названих компонентів співочого мистецтва на людину, дозволяють розкрити їхню природу, зміст та шляхи взаємодії зі слухачами. Так, ладова основа пісень сприяє концентрації енергій певного настрою. Виконавець вокальної музики, акумулюючи їх у своїй

творчості, транслює гаму відчуть та емоційних відтінків слухачеві, який включається до цього ж енергетичного поля. Таким чином, відбувається передача певного психологічного коду від джерела музичної практики до об'єктів його сприйняття.

Унікальність та новизна інтонаційної, а також ритмічної основ пісенного мистецтва є фундаментом зацікавленості аудиторії у глибокому осягненні його зразків. Сучасність (актуальність) і гнучкість цих, по суті, провідних елементів вокальної музики виступає в ролі відгуку на потреби та життєве важливі питання суспільства, сприяє розкриттю його емоційного стану та відображенню реакції на те, що відбувається навколо.

Характер тембру співацького голосу здатний викликати у слухачів певні образні асоціації. Він служить для них механізмом розпізнавання характерів, змісту і специфіки проявів насправді тих чи інших образів, концепцій, сюжетів, закликів та спонукань.

Чуйні слухачі вокальних творів і стосовно їх жанрової спрямованості. Вона сприяє пробудженню об'ємного спектра емоційних станів. Пісні, основу яких складає протяжна, широко розспівана неквапліва мелодія (жанри колискової, елегії, романсу, балади, блюзу), викликають у людини, що сприймає їх, настрій задумливості (переходить іноді в медитацію), спокою. Вокальна музика, де провідне значення мають гостро ритмізовані інтонації, енергійність звучання загалом (гумористичні, жартівливо-побутові пісенні жанри, віртуозні джазові композиції), здатна активізувати життєвий тонус та настрій діяльності.

Стиль виконуваних пісень, також, містить у собі цілий спектр механізмів впливу на аудиторію. Зокрема, вокальні твори академічної традиції, включаючи спадщину найвідоміших в історії музичної культури епох (Відродження, Бароко, Класицизм, Романтизм, Модернізм), пробуджують у соціуму відчуття глибокої значущості мистецтва як прояву вищих гуманістичних цінностей, що сприяють його духовному та інтелектуальному прогресу. Сфера естрадної, популярної музики дозволяє людині заповнити потреби психологічної сфери, що відповідає за настроювання, емоції та її енергетичний стан.

У контексті зазначеного вище, автори приходять до висновку про те, що найбільш ефективний і, одночасно, сприятливий фактор впливу співочого мистецтва на слухачів формується тоді, коли вокальна музика (зокрема, її виконання) синтезує в собі механізми, що виробляють у людей потребу у високо якісній творчості, що сприяє, як естетичному, моральному наповненню, так і релаксації або активізації енергетичного потенціалу. Слід зазначити, що зразки такого роду вокальної музики існують у різних жанрових та стилістичних напрямках. Їх благотворний вплив на особистість

проявляється в тому, що вона не тільки знаходить знання про справжні ціннісні критерії мистецтва, а й відчуття позитивного емоційного натрію на навколишнє, гармонізації психологічного стану і щастя, оскільки музика допомагає знайти необхідні відповіді на багато питань буття (іноді дуже складних).

Висновки. В процесі дослідження проблеми вокального мистецтва, як засобу самовираження та релаксації, що має безпосередній вплив на людину, було встановлено факт, згідно з яким воно являє собою складний комплексний феномен. Були висвітлені його ведучі компоненти. Це: мелодизація мови; співоче трактування думки; реалізація специфічних ладових моделей; оновлення інтонаційного та ритмічного фондів; темброве забарвлення голосу та темперамент виконавця; різноманітність жанрів та стилів виконання. Отримали розкриття аспекти самовираження особистості в процесі співу. Серед них: вокальна інтерпретація концепції; збагачення інтонаційного та ритмічного компонентів, як пряв фантазії виконавця; транслювання психологічної природи виконавця шляхом емоційного відношення до дійсності та її сприйняття. Були досліджені, також, головні напрямки релаксотерапії, основою якої є вокальне виконання. Це: перетворення мови у спів; вокальне оформлення найбільш важливої інформації; віддзеркалення семантики характерної інтонаційної фарби за для транслювання власного стану, думок. Категорії впливу процесів співу на людину (та соціуму взагалі), як свідчать результати даної розробки, являють собою: фарбу звукорядів (модусів) вокальної мелодії, які концентрують головні риси ідеї, характеру, стану; самобутність, сучасність складу інтонаційних та ритмічних засад вокального виконання; специфіку тембрів та їх відтінків; контекст сфери буття традицій співу (жанр, епоха, стиль). Було встановлено найбільш цінний варіант вокальної практики, який поєднує в собі мелодичну красу; емоційну яскравість; правдивість віддзеркалення світосприйняття, глибинних думок, почуттів; реалізацію самобутнього творчого потенціалу особистості.

Література:

1. Бобул І. Естрадно-вокальне мистецтво в контексті розвитку масової культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2021.№ 3. URL: https://searchworks.stanford.edu/articles/asx__153937852 (дата звернення: 17.09.2023).

2. Дрожжина Н., Єрошенко О., Давидов С., Щепакін В. Естрадне вокальне мистецтво в контексті інтеграції в суспільство майбутнього. *Постмодерні відкриття.* 2022. №13(4). URL:https://www.researchgate.net/publication/365847068(дата звернення: 15.09.2023).

3. Дьомін К. П., Стеценко О. С. Вплив музичних і пісенних звуків на емоційний стан і здоров'я людини.URL: https://core.ac.uk/download/pdf/84825573.pdf(дата звернення: 14.09.2023).

4. Гунько, Н. О. Формування вокально-виконавської надійності педагога-музиканта як складової його професійної культури. *Актуальні питання культурології.* 2013. №13. URL: http://eKhSUIR.kspu.edu/handle/123456789/2203 (дата звернення: 13.09.2023).

5. Patrik N. Juslin and Petri Laukka. Communication of Emotions in Vocal Expression and Music Performance: Different Channels, Same Code? *Psychological Bulletin* 2003. Vol. 129, № 5. P. 770–814. URL: https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download (Last accessed 14.09.2023).

6. Руденко О. Українська школа вокального мистецтва: традиції і сучасність. *Музичне мистецтво і культура.* URL: https://www.researchgate.net/publication/ 333733810 (дата звернення: 13.09.2023).

7. Самая Т. Вокальна естрада в мистецтвознавстві: перспективи дослідження. *Культура України.* 2016. №53. URL: samaya-t.v.-vokalne-mystecztvo-v-mystecztvoznavchij-nauczi.pdf (дата звернення: 12.09.2023).

8. Susan G. Summers. Portraits of Vocal Psychotherapists: Singing as a Healing Influence for Change andTransformation. *Dissertations & Theses.* 2014.№134. URL: https://aura.antioch.edu/ cgi/viewcontent.cgi?a (Last accessed 13.09.2023).

9. The role of music in identity formation and self-expression. *Calypso Room Editorial Team* : website. URL: https://www.calypsoroom.com/music-for-identity-formation.html (Last accessed 15.09.2023).

10. Xiao Tong Guo. The Religious Singing and Its Influencein Supporting of Vocals and Vocal Arts. *EuropeanJournal for Philosophy of Religion*. URL: https://www.researchgate.net/ publication/365263987(Last accessed 14.09.2023).

References:

1. Bobul, I. (2021). Estradno-vokal'ne mistectvo v konteksti rozvitku masovoï kul'turi [Pop and vocal art in the context of the development of mass culture]. *Visnik Nacional'noï akademiï kerivnih kadriv kul'turi i mistectv - Bulletin of the National Academy of Managers of Culture and Arts*, 3. Retrieved from https://searchworks.stanford.edu/articles/asx__153937852 [in Ukrainian].

2. Drozhzhina, N., Єroshenko, O., Davidov, S., Shhepakin, V. (2022). Estradne vokal'ne mistectvo v konteksti integraciï v suspil'stvo majbutn'ogo [Pop vocal art in the context of integration into the society of the future]. *Postmoderni vidkrittja - Postmodern discoveries*. 13(4). Retrieved from :https://www.researchgate.net/publication/365847068 [in Ukrainian].

3. D'omin, K. P., Stecenko, O. S. *Vpliv muzichnih i pisennih zvukiv na emocijnij stan i zdorov'ja ljudini [The influence of musical and song sounds on the emotional state and health of a person]*. Retrieved from https://core.ac.uk/download/pdf/84825573.pdf [in Ukrainian].

4. Gun'ko, N. O. F(2013). ormuvannja vokal'no-vikonavs'koï nadijnosti pedagoga-muzikanta jak skladovoï jogo profesijnoï kul'turi [Formation of the vocal performance reliability of a teacher-musician as a component of his professional culture]. *Aktual'ni pitannja kul'turologiï - Current issues of cultural studies*, 13. Retrieved from http://eKhSUIR.kspu.edu/handle/ 123456789/2203 [in Ukrainian].

5. Patrik, N. Juslin and Petri, Laukka. (2003). Communication of Emotions in Vocal Expression and Music Performance: Different Channels, Same Code? *Psychological Bulletin,* 129, 5, 770–814. Retrieved from https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download [in English].

6. Rudenko, O. Ukraïns'ka shkola vokal'nogo mistectva: tradiciï i suchasnist' [Ukrainian school of vocal art: traditions and modernity]. *Muzichne mistectvo i kul'tura - Musical art and culture*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/333733810 [in Ukrainian].

7. Samaja, T. (2016). Vokal'na estrada v mistectvoznavstvi: perspektivi doslidzhennja [Vocal variety show in art history: research perspectives]. *Kul'tura Ukraïni - Culture of Ukraine*, 53. Retrieved from samaya-t.v.-vokalne-mystecztvo-v-mystecztvoznavchij-nauczi.pdf [in Ukrainian].

8. Susan, G. (2014). Summers. Portraits of Vocal Psychotherapists: Singing as a Healing Influence for Change andTransformation. *Dissertations & Theses*, 134. Retrieved from https://aura.antioch.edu/cgi/viewcontent.cgi?a [in English].

9. The role of music in identity formation and self-expression. *www.calypsoroom.com* Retrieved from https://www.calypsoroom.com/music-for-identity-formation.html [in English].

10. Xiao, Tong Guo. The Religious Singing and Its Influencein Supporting of Vocals and Vocal Arts. *EuropeanJournal for Philosophy of Religion.* Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/365263987 [in English].